

“Wiens verantwoordelijkheid is
het eigenlijk”

Mythen en feiten rond de informele
steunstructuren

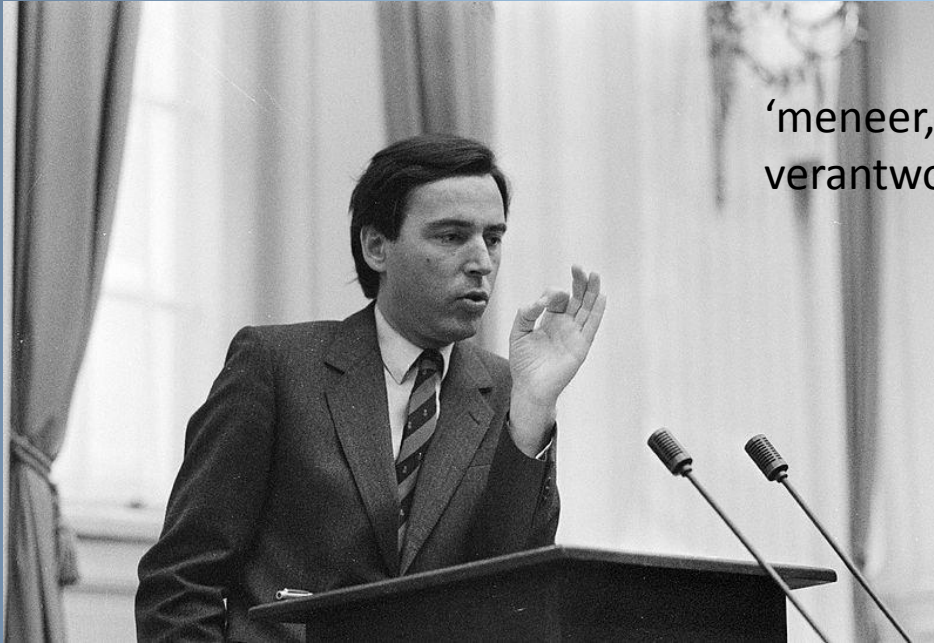
Tot slot:

“Meer doelmatigheid van het professionele aanbod valt te verkrijgen door het kritisch doorlichten van welzijnsinstellingen en – activiteiten op samenhang, overlapping en efficiency. (...)De zorg moet zoveel mogelijk verschuiven van de instellingen naar de eigen omgeving. (...)”

“De enige overheid die positioneel in staat is om de informele sector te stimuleren en een plaats te geven in het beleid, is de gemeente.”

Nieuwenhuijsen, P. (1985). Gemeenten als proeftuin voor een houdbare verzorgingsstaat. Amsterdam/Deventer, Wiardi Beckman Stichting/Van Loghum Slaterus.

1985 - .....

‘meneer, mevrouw, daar zoudt u ook zelf wel verantwoordelijkheid voor kunnen dragen ‘

E.L. (Elco) Brinkman

1982-1989:
Minister van Welzijn,
Volksgezondheid
en Cultuur

“Als minister is hij onder meer bedenker van de term *Zorgzame Samenleving*.”

....2011...

“Waar het vroeger gewoon was dat mensen zelf de verantwoordelijkheid namen door bijvoorbeeld zelf maatregelen te treffen, ...

Drs. C.I.J.M. (Clémence) Ross-van Dorp

**Staatsblad
van het Koninkrijk der Nederlanden**

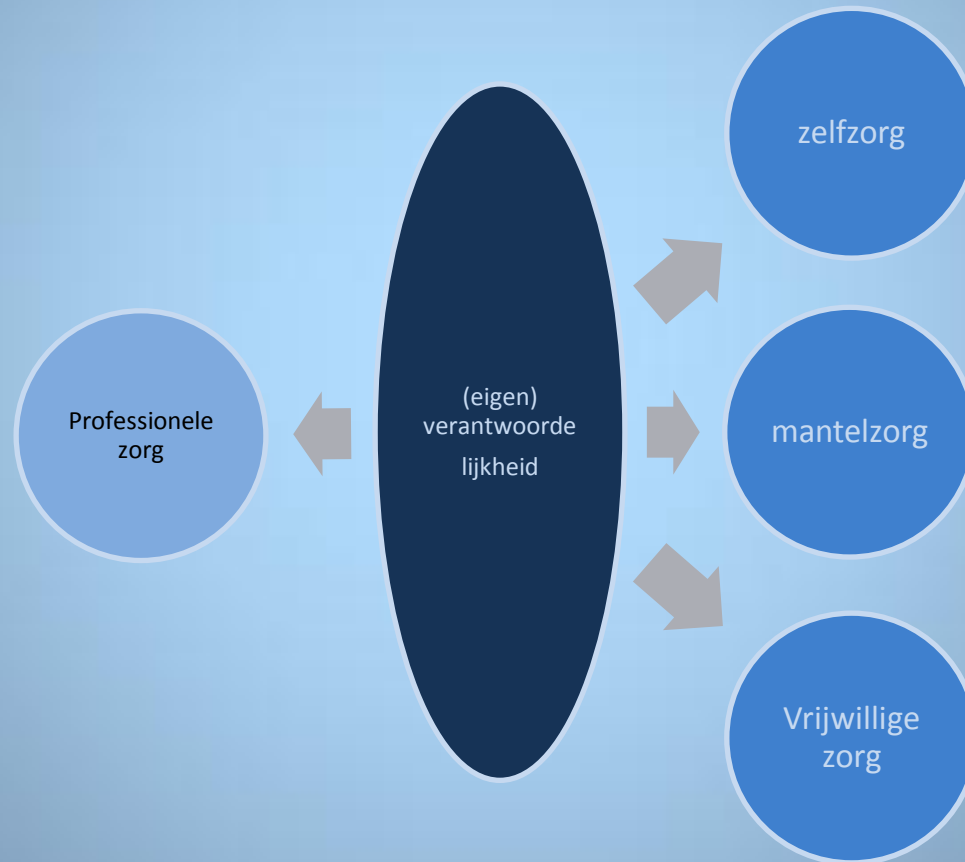
135

**Wet van 29 jun 2006, houdende nieuwe regels
betreffende maatschappelijke ondersteuning
(Wet maatschappelijke ondersteuning)**

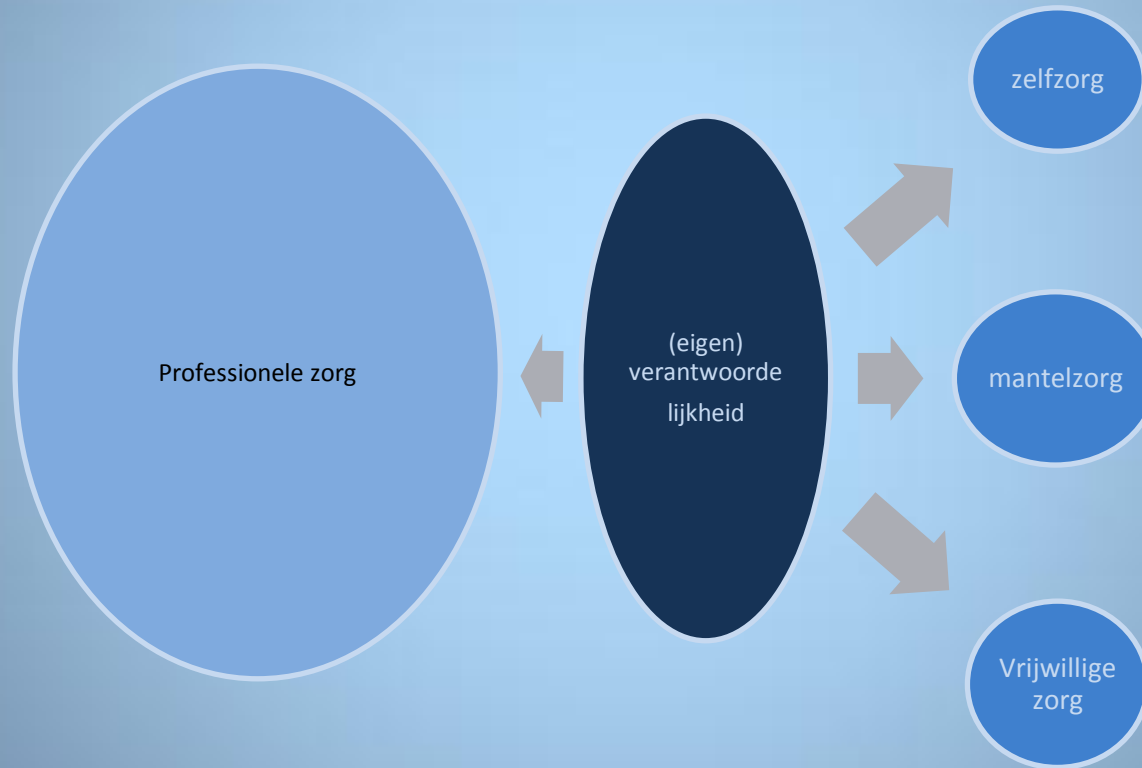
Openbare Les

**De verantwoordelijkheid van de mensen
zelf**

De discussie

De discussie

De discussie

Enerzijds

- De onverantwoordelijke samenleving

De onverantwoordelijke samenleving

De nadagen van de verzorgingsstaat' (1983)

Eigen verantwoordelijkheid – bevrijding of
beheersing? (2006)

Enerzijds

- De onverantwoordelijke samenleving
- De Welzijnsmarkt

De Welzijnsmarkt

Achterhuis, H. (1979).

De Markt van Welzijn en Geluk. Baarn, AMBO.

“Eerst uit eigen kracht putten, voordat
buitenstaanders beslissingen in uw leven gaan
nemen.”

A graphic featuring the text 'Eigen Kracht' in a large, bold, blue font. The text is set against a white background with a decorative border of small, dark blue and purple dots arranged in a circular pattern around the text.

Eigen Kracht

Enerzijds

- De onverantwoordelijke samenleving
- De Welzijnsmarkt
- De wantrouwende overheid

De wantrouwende overheid (jaren '80 t

'wildgroei',

'te ruim gebruik'

'te afhankelijk van AWBZ'

'afnemende solidariteit'

- Gebruikelijke zorg (2001)
- Pakketwijziging AWBZ (2009)

De invoering van de pakketmaatregel per 1 januari 2009 is een maatregel die eraan bijdraagt de zorg beschikbaar te houden voor de meest kwetsbare mensen in onze samenleving. De toegang tot de (nieuwe) functie begeleiding, zowel individuele begeleiding in uren als begeleiding in groepsverband (dagbesteding) is beperkt; alleen mensen met matige of ernstige beperkingen op het terrein van zelfredzaamheid komen nog in aanmerking voor begeleiding. Begeleiding kan ook niet meer geïndiceerd worden als het gaat om participatie in de samenleving. Naast de beperking van de toegang is ook de omvang van begeleiding in uren

Bijlage 3 van de Beleidsregels indicatiestelling AWBZ

“De AWBZ gaat ervan uit dat huisgenoten voor elkaar zorgen. Wij noemen dit gebruikelijke zorg. Bij gebruikelijke zorg komt u niet in aanmerking voor AWBZ-zorg”.

Beleidsregels indicatiestelling AWBZ

Hoofdstuk 3

Gebruikelijke zorg

Anderzijds

- De zorgzame burger

De zorgzame burger

25 jaar onderzoek leert:

- Ongeveer 2,5 miljoen Nederlanders verleent mantelzorg
- De omvang van de mantelzorg is ongeveer 5 keer die van de professionele thuiszorg
- Gemiddeld duren mantelzorgperioden meer dan vijf jaar en helpt men 22 uur per week
- Belangrijkste motieven: liefde en vanzelfsprekendheid

En dan nog eens dit:

- 6% van de bevolking is actief in vrijwilligerswerk op het terrein van de zorg
- Meer dan 2% van de mensen met lichamelijke beperkingen krijgt (naast mantelzorg en professionele hulp) hulp van vrijwilligers.
- 25 tot 30% van de mensen helpt iemand uit omgeving (niet familie of vrienden) met psychische problemen (huishoudelijke hulp, administratie, sociale activiteiten)
- In diverse welzijnssectoren is het aantal vrijwilligers - uren minstens gelijk aan dat van professionele krachten; op het terrein van 'zorg' (veel) groter
- Niet alleen vraag naar maar ook aanbod aan maatjes en buddy –projecten groeit nog steeds
- 'Aanbodverlegenheid' minstens zo grote rem op onderlinge hulpverlening als 'vraagverlegenheid'

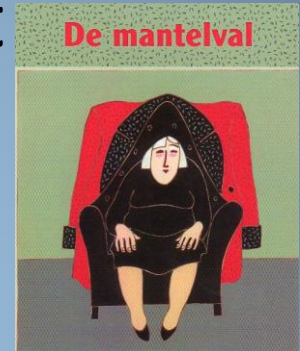

Anderzijds

- De zorgzame burger
- Er zijn grenzen....

Er zijn grenzen

- De vaak intensieve mantelzorg leidt niet zelden tot overbelasting
- Ook zorgbehoevenden willen normale relaties.....(en niet van goede wil afhankelijk zijn)
- ‘Eigen verantwoordelijkheid’ is niet altijd verantwoord

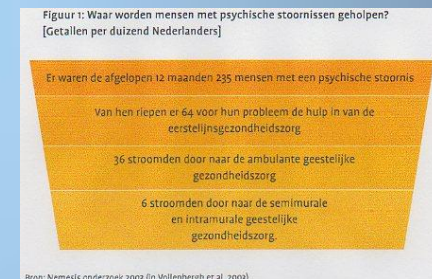

Anderzijds

- De zorgzame burger
- Er zijn grenzen...
- Wat je niet ziet bestaat niet....?

Wat je niet ziet....

- Van de mensen met (ernstige) lichamelijke beperkingen krijgt bijna de helft geen hulp; een kwart krijgt alleen informele hulp. Nog geen 10% heeft behoefte aan het aanbod van de maatschappelijke dienstverlening.
- Van mensen met psychiatrische problemen doet ca een kwart beroep op professionele hulp
- Bij mensen met een verstandelijke beperking voorziet het persoonlijk netwerk in de helft van de hulpbehoefte.
- Onbekend maakt onbemind??

De discussie

> Mededeling Postbus 2000 2000 EA Den Haag
De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Beleidsafdeling
Verzorgingszorg
2515 XD Den Haag
T: 070 340 79 11
F: 070 340 84 34
www.dov.nl

Correspondentie afhandelen
niet later dan vier weken
na aflevering van de datum
en het kenmerk van deze
brief.

Kenmerk
01242-0-00734

Datum 1 Juni 2011
Betreft programmabrief langdurige zorg

• Geschiedenis :

AWBZ (ingevoerd in 1963)

Integraal pakket van zorgvoorzieningen voor bewoners intramurale voorzieningen (verpleeghuizen, instellingen voor gehandicaptenzorg)

- In de loop der jaren uitgebreid met extramurale zorg (wijkverpleging, thuiszorg), verzorgingshuizen, activering en begeleiding (in natura of PGB)
- AWBZ – nieuwe stijl (vanaf eeuwwisseling):
  - Deel pakket tot integraal pakket
- Uitvoering marktpartijen; risicodragend
- Scheiding wonen en zorg (ook bij intramurale zorg, financiering gebaseerd op zorgzwaartepakketten)

• Tot dan toe: voornamelijk herschikkingen, niet schrappen voorzieningen

• 2009 : schrappen ondersteuning mensen met lichte beperkingen

Wijzigingen AWBZ

Consequenties:

- Einde aan een collectief gefinancierde voorziening
- In tegenstelling tot eerdere plannen: niet als nieuwe prestatieveld opgenomen in Wmo, dus geen (extra) geld hiervoor naar
- Als gevolg hiervan moet individu beroep doen op sociaal netwerk
- Mogelijke gevolgde: afname zelfredzaamheid, groter beroep op intramurale voorzieningen

Nu in het nieuws

(Programmabrief langdurige zorg):

- AWBZ alleen voor intramurale voorzieningen
- Ondersteuning voor de ernstiger gehandicapten (wel overgeheveld naar de Wmo (nieuwe taak voor gemeenten)
- In lijn daarmee: stopzetting Persoonsgebonden Budget (PGB), voortzetting afhankelijk van gemeentelijk beleid
- Nadruk op (nog meer) informele hulp en ondersteuning door familie, vrienden, burens, vrijwilligers etc.

En daarbij ook: (Bestuurs'akkoord')

- Financiering van dagbestedingsprojecten en ondersteund werk (meestal uitgevoerd door AWBZ – instellingen) overgeheveld naar Wmo, dus onder verantwoordelijkheid van gemeenten
- Samenvoeging met andere werk- en inkomensmaatregelen in Wet Werken naar Vermogen, (WNV)
- Grote, min of meer samenhangende decentralisatie van (alle?) verantwoordelijkheden voor kwetsbare mensen naar lokaal niveau

Maar:

- Decentralisatie niet alleen gecombineerd met bezuinigingen
- Maar ook met (ideologische??) beperkingen:
  - Geen (collectief gefinancierde) zorg als informele zorgbronnen optimaal zijn benut (of niet meer beschikbaar....)
  - Geen toegang tot beschermd werk zolang werk op reguliere arbeidsmarkt absoluut onmogelijk is gebleken
- Verantwoordelijkheid zeer nadrukkelijk neergelegd bij mensen met beperkingen zelf en hun informele steunstructuren:

De discussie

De acht bakens van Welzijn Nieuwe Stijl

1. Gericht op de vraag achter de vraag;
2. gebaseerd op de eigen kracht van de burger;
3. direct er op af;
4. formeel en informeel in optimale verhouding;
5. doordachte balans van collectief en individueel;
6. integraal werken;
7. niet vrijblijvend, maar resultaatgericht;
8. gebaseerd op ruimte voor de professional.

4. formeel en informeel in optimale verhouding;

Wat betekent dat nu eigenlijk in de praktijk?

Integraal voorzieningenaanbod en netwerkvorming

- Ook voor mensen die niet zijn opgenomen integraal en samenhangend pakket zorg, wonen en welzijn
- Te realiseren door categorale en algemene instellingen samen: netwerk, bij voorkeur op lokaal niveau.
- Naast verpleging, verzorging, behandeling, huisvesting etc., vooral: ondersteuning bij regie over eigen leven.

Integraal voorzieningenaanbod en netwerkvorming

- Ook voor mensen die niet zijn opgenomen samenhangend pakket zorg, wonen en welzijn
- Te realiseren door categorale en algemene instellingen samen: netwerk
- Naast verpleging, verzorging, behandeling, huisvesting etc., vooral: ondersteuning bij regie over eigen leven.
- Taak maatschappelijke dienstverlening

Grotere rol informele steunstructuur

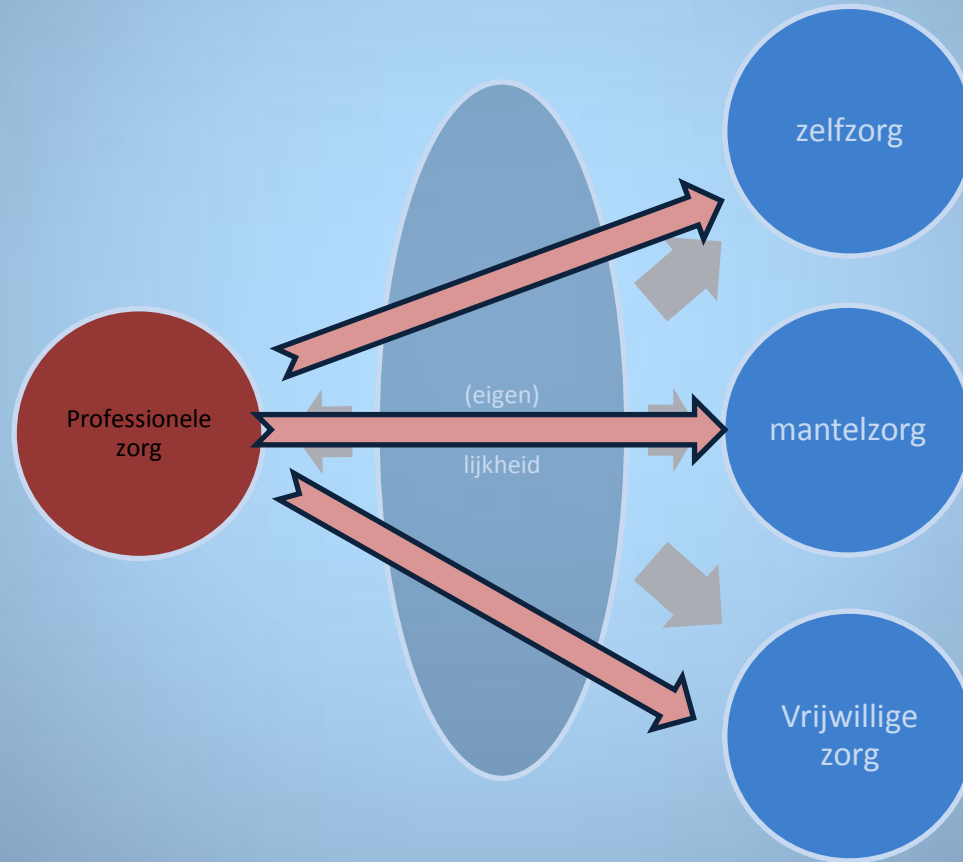
- Ondersteuning/begeleiding mantelzorgers
- Stimuleren/ondersteunen vrijwilligers
- Activeren/stimuleren wijk- en buurtbewoners

Grotere rol informele steunstructuur

- Ondersteuning/begeleiding mantelzorgers
- Stimuleren/ondersteunen vrijwilligers
- Activeren/stimuleren wijk- en buurtbewoners
- Taak maatschappelijke dienstverlening en opbouwwerk

De discussie

'Community care'

Caring for	Care in the community <i>(professionele zorg)</i>
Caring about	Care by the community <i>(mantelzorg en vrijwillige zorg)</i>

'Community care'

